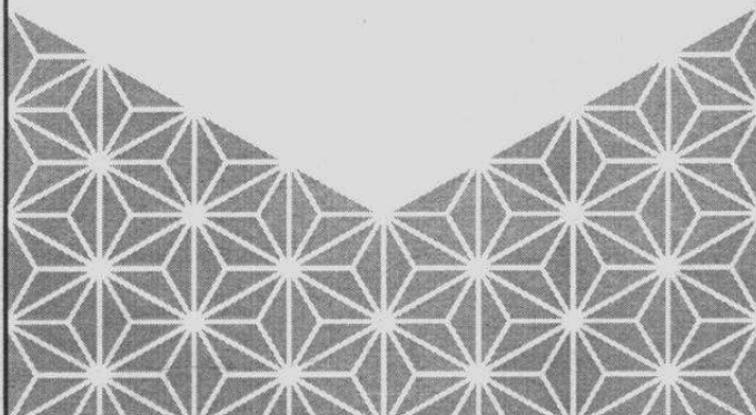

مسئولیت فقہی و حقوقی
آسیب زدگان به حریف ورزشی

محمدرضا وحیدی (مترجم)

سرشناسه: وحیدی، محمدرضا، ۱۳۵۷-

عنوان و نام پدیدآور: مسؤلیت فقهی و حقوقی آسیب زدن به حریف ورزشی / محمدرضا وحیدی.

مشخصات نشر: قم: واژه پرداز اندیشه، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۹۶ ص.

شابک: ۳-۳۴-۶۹۴۷-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: ورزش -- زخم‌ها و آسیب‌ها -- جنبه‌های حقوقی

موضوع: Sports injuries -- *Legal aspects

موضوع: ورزشکاران -- وضع حقوقی و قوانین (فقه)

موضوع: Athletes -- *Legal status, laws, etc. (Islamic law)

موضوع: ورزشکاران -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران

موضوع: Athletes -- Legal status, laws, etc. -- Iran

رده‌بندی کنگره: KM۸۴۸

رده‌بندی دیویی: ۳۴۴/۵۵۰۹۹۰۲۶

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۴۴۰۲۲

نام کتاب: مسؤلیت فقهی و حقوقی آسیب زدن به حریف ورزشی

مؤلف: محمدرضا وحیدی

مدیر هنری: جواد آذردخت

شابک: ۳-۷۳۴-۶۹۴-۶۲۲-۹۷۸

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۴۰۰

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نوین

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

* پیشگفتار ۱۵

◇ بخش اول: کلیات ۱۹

* فصل اول: مفهوم شناسی ۲۱

• گفتار یکم: مفهوم آسیب ۲۱

۱. آسیب و آسیب زدن ۲۱

۲. آسیب زدن به حریف در ورزش ۲۲

۳. جرم و جراحات نهادن ۲۳

۴. صدمه زدن، نقص آوردن ۲۳

۵. ضرر به نفس ۲۴

۶. نتیجه گیری مصادیق آسیب ۲۴

• گفتار دوم: مفاهیم مرتبط ۲۵

۱. جرم ۲۵

۲. جنایت ۲۵

۳. ضمان ۲۷

۴. مباشرت ۲۷

۵. تسبیب ۲۷

۶. رضایت ۲۸

• گفتار سوم: ورزش و مفاهیم وابسته ۲۸

۱. ورزش ۲۸

۲. تربیت بدنی ۲۹

۳. حریف و ورزشکار ۳۰

• گفتار چهارم: تقسیم بندی اقسام ورزش ۳۱

- ۳۱ < ۱. ورزش‌های انفرادی.....
- ۳۲ < ۲. ورزش‌های جمعی.....
- * فصل دوم: دیدگاه‌های مرتبط با آسیب زدن.....
- ۳۳ < . گفتاریکم: آسیب زدن از منظر جرم‌شناسی.....
- ۳۴ < ۱. آسیب جرمی و جنایی.....
- ۳۴ < ۲. آسیب شبه جرمی و غیر جنایی.....
- ۳۴ < . گفتار دوم: آسیب زدن از منظر قصد و اراده.....
- ۳۵ < ۱. نقش اراده در آسیب زدن عمدی.....
- ۳۶ < ۲. نقش اراده در آسیب زدن غیر عمدی.....
- ۳۶ < . گفتار سوم: آسیب زدن از منظر جسم و روان.....
- ۳۷ < ۱. آسیب جسمانی.....
- ۳۷ < ۲. آسیب روانی.....
- ۳۸ < . گفتار چهارم: عوامل آسیب دیدگی.....
- ۳۸ < ۱. منشاء ورزشی.....
- ۳۹ < ۲. منشاء محیطی.....

❖ بخش دوم: مبانی فقهی..... ۴۱

- * فصل اول: مشروعیت عملیات ورزشی..... ۴۳
- ۴۴ < . گفتاریکم: ورزش مشروع و نامشروع.....
- ۴۴ < < نخست: ورزش‌های مشروع.....
- ۴۴ < < دوم: ورزش‌های نامشروع.....
- ۴۵ < ۱. ورزش‌هایی که حرمت ذاتی دارند.....
- ۴۵ < ۲. ورزش‌هایی که حرمت جانی دارند.....
- ۴۶ < ۳. ورزش‌های خطر ساز و آسیب زا به دیگران.....
- ۴۷ < . گفتار دوم: آرای فقهای معاصر امامیه و عامه.....
- ۴۷ < < نخست: فتاوی فقهای معاصر.....
- ۴۸ < ۱. استفتائات عام.....
- ۴۸ < ۲. استفتائات خاص.....

۳. نتیجه‌گیری از استفتائات مراجع عظام تقلید..... ۵۱
- دوم: آرای فقهای عامه ۵۳
- سوم: جمع‌بندی نگاه اسلام به ورزش مشروع و نامشروع ۵۴
- گفتار سوم: ورزش و محدودۀ مجاز ۵۵
- * فصل دوم: قاعده لا ضرر ۵۹
- گفتار یکم: مفاد قاعده ۵۹
- گفتار دوم: مروری بر ادلة قاعده ۵۹
۱. آیات مرتبط با قاعده «لا ضرر» ۵۹
۲. روایات قاعده «لا ضرر» ۶۰
۳. قاعده «لا ضرر» و عقل ۶۵
۴. قاعده «لا ضرر» و اجماع ۶۵
- گفتار سوم: آراء فقهاء درباره قاعده ۶۶
۱. نظر مرحوم شیخ انصاری رحمته الله ۶۶
۲. نظر مرحوم آخوند خراسانی رحمته الله ۶۷
۳. نظر مرحوم فاضل حنفی رحمته الله ۶۷
۴. نظر مرحوم نراقی رحمته الله ۶۷
۵. نظر مرحوم شیخ الشریعه اصفهانی رحمته الله ۶۸
۶. نظر مرحوم آقاضیاء عراقی رحمته الله ۶۸
۷. نظر مرحوم امام خمینی رحمته الله ۶۸
۸. نظر آیت الله العظمی سیستانی ۶۹
۹. جمع‌بندی اقوال قاعده ۶۹
- گفتار چهارم: ارتباط قاعده با آسیب زدن به حریف ورزشی ۷۰
- * فصل سوم: قاعده اقدام ۷۳
- گفتار یکم: مفاد قاعده ۷۳
۱. معنای لغوی ۷۳
۲. معنای اصطلاحی ۷۳
- گفتار دوم: مروری بر ادلة قاعده ۷۵
۱. آیات مرتبط با قاعده «اقدام» ۷۵
۲. روایات مرتبط با قاعده «اقدام» ۷۶

پیشگفتار

در گذشته کسب توانایی جسمانی برای مقابله با خطرهای طبیعی و محیطی و دشمنان گوناگون، جوامع کهن بشری را واداشته بود که به امر تربیت بدنی و تقویت قوای جسمانی به عنوان یکی از مهم‌ترین امور زندگی خویش توجه نموده و این حقیقت را دریابند که سلامت، استقامت، مهارت و سرعت را - که در زندگی انسان‌ها دارای اهمیت است - می‌توان با بهره‌گیری از تمرین و فعالیت‌های جسمانی تا حد فراوانی تقویت کرد.

با تأسیس دولت‌ها و حکومت‌ها، رهبران آن‌ها متوجه شدند که برای حفظ یا گسترش مرزهای خود، محتاج بازوان توانایی‌اند که در جنگ‌ها بتوانند پیروزی را برای آن‌ها به ارمغان آورند. در قرون اخیر، ورزش از آمادگی جسمانی صرف برای جنگ، خارج شده و به عنوان یک ضرورت، برای سلامتی افراد جامعه مورد توجه قرار گرفته است و تا جای که عصر حاضر، ورزش و تربیت بدنی، حرفه‌ای گشته، یعنی عده‌ای از افراد شغل و حرفه‌شان ورزش است.

امروزه در زندگی انسان، ورزش موقعیت بسیار پراهمیتی را به خود اختصاص داده است، زیرا در جهانی که ما در آن زندگی می‌کنیم، ورزش

تنها ابزاری جهت تربیت جسم و پرورش عضلات نیست، بلکه وسیله و ابزاری است جهت نیل و رسیدن به شمار زیادی از اهداف سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جامعه که در آن، از عنصر پرجذبه و پرتحرک ورزش استفاده می‌شود. همان‌طور که دولت‌ها و ملت‌ها، به این مهم پی برده‌اند و معتقدند در دنیای صنعتی و فتاوری امروزی، رسیدن به هدف، مهم‌تر از ابزار آن است؛ لذا به ورزش نگاه ابزاری دارند.

اعزام گروه‌های ورزشی به کشورهای دیگر به عنوان سفیران فرهنگی ورزشی آن کشور و پخش مسابقات و رقابت‌های ورزشی از طریق رسانه عمومی اهداف فرهنگی و سیاسی و آرمان‌های خویشتن را به ملت‌های مختلف القاء می‌کنند؛ بنابراین از ورزش به عنوان یک ابزار چندمنظوره و دستاویزی برای رسیدن به اهداف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی استفاده می‌شود. این اهداف در جهان معاصر در کشورهای، اصل تربیت و تقویت جسم را تحت الشعاع خود قرار داده است.

دین اسلام نیز همواره به عنوان یک دین کامل و جهان‌شمول به تمامی زوایای یک زندگی سالم می‌اندیشد و همه راه‌های منتهی به سعادت دنیا و آخرت را برشمرده است. ارزش تندرستی را بیان می‌کند؛ حفظ بهداشت را لازم می‌داند و به ورزش و توجه به آن اهمیت داده است. زمانی که با این نوع حوادث موجود در ورزش روبرو می‌شویم، نظرها به سوی دین و شریعت و قوانین موجود سوق پیدا می‌کند که نظر شریعت و دین، نگاه و منظر قانون و حقوق، نسبت به این پدیده نه چندان نوظهور «ورزش» و «آسیب‌رسانی به حریف ورزشی» چیست؟

در این کتاب سعی شده است که آسیب‌هایی که ورزشکاران در حین ورزش بر یکدیگر وارد می‌آورند، مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار داده و بدانیم که این نوع آسیب زدن ورزشکاران بر یکدیگر که در حین ورزش در باشگاه‌ها و اماکن ورزشی و به‌ویژه در مسابقات ورزشی ایراد می‌نمایند، چه مسوولیت فقهی و حقوقی دارند؟ از نظر حقوق، در چنین ایراد صدمه‌های به حریف

ورزشی، چه مسئولیت کیفری و یا مدنی وجود دارد؟ پاسخ فقه و فقها چیست؟ قانون و حقوق مدون چه نظراتی دارد؟

این موضوع از آنجای اهمیت دارد که اسلام دین عقلانی و خردگرا بوده و به حقوق و چارچوبی که شرع و عقل باهم تعریف نموده، متکی است. اگر اسلام که خود کامل‌ترین دین بشری جهت رسیدن به کمال انسانی هست، نظری نسبت به حکم آسیب زدن و حوادث در فعالیت‌های ورزش نداشته باشد، این نشان از ضعف دین کامل و جامع است و بالتبع خود، باعث تضییع حقوق افراد خواهد بود. در این نوشته، پویایی دین و فقه و تلاش حقوقدانان، نشان داده می‌شود که چگونه از خسارتی - چه مالی و چه بدنی - جلوگیری می‌نمایند که در حوادث ناشی از عملیات ورزشی رخ می‌دهد و افراد صدماتی بر یکدیگر ایراد می‌نمایند؛ این امر خود منجر به روشنگری و احقاق حقی بوده و به عنوان یک عامل بازدارنده برای ورزشکاران خواهد بود. با این نگاه که فقه و حقوق در اجتماع دینی، کاربردی‌ترین علمی است که جامعه و مردم با آن دو مرتبط بوده و سروکار دارند. با توجه به گستردگی ورزش انتظار می‌رود، نتیجه این اثر در نه‌راستین‌ها و مجموعه‌های ورزشی و رقابت‌ها و مسابقات ورزشی که مردم امروزی و به‌ویژه جوانان با آن در ارتباط اند، کاربرد داشته باشد و آن سابقه‌ای ذهنی که برخی از مردم نسبت به ورزش‌ها دارند (به‌ویژه ورزش‌های پُربرخورد) برطرف گردد.

نظریه اینکه ورزش عنصری فرهنگ‌ساز است؛ لذا این نوشته خود می‌تواند از مقدمات فرهنگ‌سازی ورزش باشد، ابزاری جهت پیشرفت ورزش و جامعه ورزشی باشد و از طرفی با دانش و آگاهی ورزش نمودن مردم، خود مانع از تخلفات ورزشی خواهد بود. جذب جوانان به ورزش، خود امر به معروف بوده و خروجی آن در سلامتی و نشاط مردم و قشر جوان جامعه، بروز می‌نماید. این کتاب از پایان‌نامه با عنوان «آسیب‌رسانی به حریف در ورزش از منظر فقه و حقوق» با استاد راهنمایی حجت الاسلام و المسلمین آقای مجتبی الهی خراسانی (عضو هیأت علمی (استادیار) و مدیر گروه آموزشی فقه

و مبانی اجتهاد؛ معاون آموزشی دفتر تبلیغات اسلامی خراسان رضوی) و با مشاوره حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر رضا دانشور ثانی (دکترای جزا و جرم شناسی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، استادیار گروه حقوق و مدیر حقوقی آستان قدس رضوی) که توسط نگارنده با نمره عالی در پاییز ۱۳۹۵ برگرفته شده است و در همان سال اثر منتخب پژوهشی در حوزه علمیه خراسان را به خود اختصاص داد.

در پایان امیدوارم این تلاش، مورد قبول درگاه احدیت قرار گیرد؛ همچنین از تمام کسانی که در پیدایش، اصلاح و چاپ این اثر نقش داشته اند و به ویژه از راهنمایی‌ها، رهنمون‌های اساتید خودم، کمال امتنان و تشکر را دارم.

محمد رضا وحیدی

مشهدالرضا علیه السلام

۱۴۴۱ قمری مطابق با ۱۳۹۶ شمسی

www.ketab.ir